СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 199. Джерзі Ситі Н. Дж., пятниця, 29-го серпня 1941. — No. 199. Jersey City, N. J., Friday, August 29, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016., 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE

ГОЛ ПЕРЕСТЕРІГАЄ ЯПОНІЮ В СПРАВІ СВОБОДИ РУХІВ НА ПАЦИФІКУ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол заявив, що уряд Злучених Держав Америки буде рішучо настоювати на повну свободу рухів на Тихому океані. Пересторога була звернена на адресу Японії та стверджувала право американських кораблів вїжджати до московського порту Владивостоку.

В тому самому часі президент Рузвелт видав розпорядок, на основі котрого весь американський експорт до Японії, як військове постачання, амуніція, машини та матеріяли, потрібні до фабрикації тихже, підлягатимуть стислій контролі.

Секретар стейту Гол випустив свою заяву в справі свободи рухів на Тихому океані зараз по конференції з японським амбасадором Кічісабуро Номура. Оба дипльомати дискутували справу Владивостока. Хоч японський уряд перестеріг Советський Союз в справі американської достави военних матеріялів Росії через Владивосток, проте японський дипльомат тої справи не порушував на конференції з Голом. Здогадуються, що Японія старається своїм протестом помогти свому партнерові Німеччині.

НАКС БАЖАЄ МАТИ ОБСЕРВАТОРІВ НА РОСІЙСЬКОМУ ФРОНТІ

ВАШИНГТОН. — Полк. Ф. Накс, секретар маринарки, заявив, що він бажав би, щоб советський уряд дозволив американським обсерваторам приглядатися німецько-большевицькій війні зблизька. Він сказав американським журналістам, щоб вони просили Йосифа Сталіна, щоб він позволив їм удатися на фронт, бо досі, говорив полк. Накс, до цеї війни посторонніх не допускається.

Запитаний, чи Америка готовить будьяку морську допомогу большевикам, Накс заявив, що в цій справі нічого не плянується.

ҐВІЛЕР ПРО ДАЛЕКО-СХІДНЮ БЕЗПЕКУ

ВАШИНГТОН. — Сенатор Б. Ґвілер, відомий ізоляційний демократ з Монтани, заявив, що на його думку, війна з Японією загрожує Америці більше ніж війна в Европі.

Він говорив, що коли Америка піде до війни з Японією, то буде це боротьба за вдержання англійського панування в Азії, а не для збереження цілости Злучених Держав.

Щодо большевиків, то сенатор Ґвілер є тої думки, що Росія не повинна обходити Америку й нічого Америці не станеться, коли остаточно Росія програє війну. Росія, говорив він, підбивала інші народи, чомуж тепер Америка має піддержувати цю тоталітарну державу, коли від неї відбирають не-російські території.

ЛИНДБЕРҐ ГОВОРИТЬ ПІД ГОЛИМ НЕБОМ

ОКЛАГОМА СИТІ. — Тому, що міська рада відмовилася дати міської авдиторії для виступу Ч. Линдберґа й сен. К. Ґвілера, місцевий відділ орґанізації „Америка перша" влаштовує нині масове віче тої орґанізації під голим небом. Заборона міської салі для виступу Линдберґа й Ґвілера наступила в наслідок протесту пятьох льокальних орґанізацій.

КАЛПАШНІКОВ ХОЧЕ, ЩОБ АМЕРИКА ВСТУПИЛА У ВІЙНУ

НЮ ЙОРК. — „Славянський комітет для демократії", на чолі якого стоїть Андрій Калпашніков, вислав спеціяльні відозви до американської преси, в яких домагається, щоб Америка негайно вступила у війну проти Гітлера. В згаданій відозві рівнож говориться, що по закінченні цеї війни має повстати обєднане словянське братерство-держава, яка включатиме „народи Польщі, Західної України, Чехословаччини, Югославії й Болгарії".

СЕН. НАЙ ПРОТИ АЛЮМІНОВОЇ КАМПАНІЇ

НЮ ЙОРК. — Сенатор Джералд Най, відомий ізоляціоніст, виступаючи з промовою на вічу орґанізації „Америка перша" в Бронксі, скритикував збирання алюмінія, закидуючи, що така збірка була нарочно плянована інтервенціоністами, щоб викликати военні настрої серед американського народу. Він твердив, що Америка повинна дальше стояти осторонь від европейської війни.

Він рівнож закидав, що Анґлія використовує Америку в той спосіб, що на підставі т. зв. „ліз-ленд" закону витягає все від Америки, що може.

БРАЗИЛІЯ ВІДЗНАЧУЄ ПРОФ. ДЖЕСОПА

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО (Бразилія). — Бразилійський уряд відзначив Полудневим Хрестом, отже найвищим бразилійським відзначенням, американця Ф. Джесопа, професора Колюмбійського університету, за героїчне поведення підчас летунської катастрофи в Бразилії. Як відомо професор Джесоп по летунській катастрофі, продерся через дикі джунглі, щоб врятувати ранених співпасажерів.

ДЖЕЙМС РУЗВЕЛТ ПРИЗНАЧЕНИЙ ДО ШТАБУ ПОЛК. ДОНОВАНА

ВАШИНГТОН. — Сот. Джеймс Рузвелт, найстарший син президента Рузвелта, назначений до штабу полк. Донована, який провадить нову проти-розвідчу орґанізацію. Джеймс Рузвелт не має спеціяльного титулу, буде він лиш військовим дорадником та звязковим між орґанізацією полк. Донована та іншими галузями уряду.

ДНІПРЕЛЬСТАН НЕ ЗНИЩЕНИЙ, УШКОДЖЕНІ ТІЛЬКИ ТУРБІНИ

„Ню Йорк Таймс" з дня 28. серпня ц. р. подає, що американські торговельні круги приносять вістки, що большевики не знищили Дніпрельстану, а ушкодили тільки турбіни. Деякі американські торговці, що є в близьких торговельних зносинах з большевиками, подають, що большевицькі інжинірі попідміновували тільки турбіни, а величезну греблю оставили цілою.

Згідно з тими інформаціями, що їх привезли американські торговці, большевики постановили не нищити Дніпрельстану тому, що його відновлення чи перебудова триматиме довгі роки. Висаджуючи динамітом лиш турбіни, большевики ушкодили цю гідро-електричну стацію що найменше на один рік, говорять згадані американські торговці.

„НІМЕЦЬКИЙ ҐЕНЕРАЛ ВОЖДЕМ УКРАЇНЦІВ"

Польсько - американська преса подає наступну новинку: „ДНБ" („Дойче Нахріхтен Бюро") подає, що ґен. Антонеску згодився на створення в Румунії українських військових відділів під командуванням ґенерала барона фон Дельвіґа, „українського" (так!) військового аташе в рр. 1919—1920 в Будапешті. ДНБ оголошує відозву, яка взиває українців до вступлювання до новоформованої армії".

ҐЕБЕЛЬС ПРЕДСТАВЛЯЄ ПАПІ ДОКУМЕНТИ АНТИ-РЕЛІҐІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТИ СОВЄТІВ

Аґенція НПС доносить, що журнал „Цайтшріфт дер Дойчен Кірхе" подає донесення з Ватикану, що німецький уряд зложив обширний меморіял Папі в справі релігійного переслідування большевиків на б. територіях Польщі. Ноту супроводжають численні знимки понищених церков і костелів. Німецький уряд, подає згадана аґенція, повідомляє папську столицю, що німецькі окупаційні власти привертають релігійну свободу на новоздобутих територіях від большевицької Москви.

НІМЦІ ТВЕРДЯТЬ, ЩО ЗАХОПИЛИ ЗАПОРОЖЖЕ, НА ЛІВІМ БЕРЕЗІ ДНІПРА

Німецькі военні звідомлення знов заговорили про великі перемоги на советськім фронті. До найвидніших здобутків належить захоплення міста Запорожжя, на лівому березі Дніпра. Німці кажуть, що в цьому місці вони зробили великий пролом в советських оборонних позиціях над Дніпром і що тепер легко їм буде пробиватись далі на схід. Цим здобуттям вони загрозили другий великий промисловий центр на Україні, Донецький Басейн. На центральнім фронті, що охороняє Москву, німці мали знов розгромити велику частину советського війська, забираючи в полон 30,000 війська і 400 гармат. А на полі битви залишилось 40,000 мертвих советських вояків, кажуть німці.

СОВЄТИ ЗАПЕВНЯЮТЬ, ЩО ЇХ ЛІНІЯ ВИДЕРЖУЄ

Советські звідомлення говорять, що їх боева лінія, від північного океану до Чорного моря вповні видержує натиск німецьких військ. Передтим, заки вдалось німцям здобути місто Гомель, вони втратили 80,000 війська, кажуть советські звідомлення. Тяжкі бої ведуться також коло Ленінґраду.

БРИТІЙСЬКІ І СОВЄТСЬКІ ВІЙСЬКА СКОРО ПОСУВАЮТЬСЯ В ІРАНІ

Британські і советські війська, не звертаючи уваги на мирові заходи іранського уряду, посуваються скорим темпом вглиб іранської території. Британці захопили всі важніші міста в перськім заливі, а советські війська взяли на півночи місто Тавриз. Те місто вони передтим добре збомбардували.

НІМЦІ ЗАТЯГАЮТЬ ПОЛЯКІВ ДО ВІЙСЬКА

Німецькі кола твердять, що німецька влада на польських територіях виготовила лісту всіх тих поляків, що походять з німецького роду і закликає їх вступати до німецьких військових частин. Багато з них вступило.

ВЕРТАЮТЬСЯ ДО ПРАЦІ.—Понад 10,000 робітників вернулося до праці при будові кораблів у Карні, Ню Джерзі, як фабрику перебрав під свій заряд федеральний уряд. Фабрика має тепер замовлення на суму 493 міліонів долярів. Світлина представляє вхід робітників до праці.

ІРАНСЬКИЙ КАБІНЕТ ВПАВ, ІРАНЦІ ПРОСЯТЬ МИРА

ТЕГЕРАН. — Іранський кабінет міністрів, який вперто противився домаганням Британії і Советів усунути з іранської землі німецьких „туристів", подався тепер до димісії. Шаг Пагleві приняв резиґнацію, але поручив йому ведення справ до назначення нового кабінету. Водночас іранський уряд вніс прохання на руки британського і советського представника в Ірані заперестати війну. Іран годиться виконати ті услівя, яких ориґінально домагались від нього Британія і Совети. В дипльоматичних колах говорять, що тепер є можливість замирення в Ірані, коли на це погодяться Британія та Совети.

ЗАМАХ НА ПРИЯТЕЛЯ НІМЦІВ, ЛЯВАЛЯ.

ВІШІ. — Минулої середи, в часі, як Пер Ляваль, бувший французький премієр, переглядав французький добровольчий відділ для боротьби з большевиками, зпоміж тих добровольців вискочив Поль Колет і віддав до Ляваля, а також до його товариша Деа, по два револьверові вистріли. Тими вистрілами він тяжко ранив обох, а також пострілив двох посторонніх людей. Ляваль і Деа оба відомі з того, що проповідують в Франції тісну співпрацю з німцями. Цей замах мав чисто політичний підклад. В останнім тижні в Франції йдуть розрухи, звернені проти німців і проти тих, що з німцями накладають.

НІМЦІ ПИТАЮТЬ СЕБЕ, ЧИ ВОНИ НЕ ПОМИЛЯЛИСЯ?

БЕРЛІН. — Ґазета голови політичної поліції Гімлера, „Дас Шварце Корпс", розправляється з тими німцями, які тепер починають сумніватись в мудрість своїх провідників, зокрема в їх рішенні воювати з Советами. Під заголовком — „Чи ми розчисляли правильно", та ґазета містить статтю, в якій говорить, що з советської кампанії розчаровані головно ті, які сподівались, що за три тижні вона буде покінчена. Колиж їм говорено, що Совети мають 190 міліонів населення, то вони відповідали, що за три тижні буде революція в Советах. Ґазета далі каже, що на революцію в Советах німці не числили. Бо колиб навіть вибухла революція, то вона булаб все знищила до тла, що німцям не на руку. Зрештою, каже далі „Дас Шварце Корпс", німці мають свої власні завдання. Йдучи на Совети їм не ходило про те, щоб якісь внутрішні струї в Советах „витягали з їх вогня каштани". Совети мусять бути розбиті виключно силами німців. Це є в інтересі Німеччини.

ГОЛОСИ МОСКАЛІВ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН. — В Берліні, коло німецького міністерства заграничних справ крутиться чимало бувших царських російських ґенералів, які навіть створили свою політичну ґрупу, з завданням знову усадовитись при владі в Советах, як там прийдуть німці. Вони видають свій орґан „Новое Слово". В тім „Новім Слові" вони тепер розчаровано пишуть, що російський нарід не хотів перевести в себе революції і скинути большевиків, то з його волею тепер не буде ніхто числитись. Російським народом буде тепер хто інший завідувати, маючи на увазі виключно інтереси цілої Европи.

БРИТІЙЦІ ДИВЛЯТЬСЯ НА АМЕРИКУ ТВЕРЕЗІШЕ.

ЛОНДОН. — В лондонськім „Таймсі" поміщено на виднім місци листа одного анґлійського державного мужа, Гювит-Майрінґа, в якім говориться, що британці мусять дивитись тверезіше на ролю Америки в тій війні, зокрема на ролю, яку відграє американський президент. Коли ходить про президента, то помилково думати, що він може робити те, що хоче. Фактично, президент Рузвелт має в себе дуже сильну опозицію. Крім того його акція обмежена конституцією. А британцям назагал здається, що президент Рузвелт є всесильним диктатором в себе вдома і може зробити те, що захоче. Далі говориться в листі, що не треба сподіватись, що американська поміч вже є, чи колинебудь буде, аж така великанська, що стане основою для британської перемоги. Та поміч тепер невелика і такою буде далі. Ледви чи взагалі колинебудь Америка дасть Британії таку поміч, яку в своїй уяві малюють собі британці. Та, каже Гювит-Майрінґ, і за те треба дякувати Америці, тимбільше, що в передвоєнних роках Британія з Америкою не поступала так як треба.

ЯПОНСЬКИЙ КОНЗУЛЬ ВИЯСНЮЄ.

ВЕЛІНГТОН (Нова Зеляндія). — На алярмуючі поголоски в Зеляндії, що отсе мусить скоро наступити на Тихім океані, війна, відповів тамошний японський консул. Він сказав, що такі вістки є занадто алярмуючі і передчасні. Мир ще можна врятувати і правдоподібно він буде задержаний. Японія мусіла ввійти в союз з державами „осі", щоб добитись участи в джерелах сирівців. Цей консул заявляв, що цей союз є „нещасливий". Далі він говорив, що японські сили в Індо-Китаю є невеликі,, зате сили британців і американців дуже великі.

СОВЄТИ КОКЕТУЮТЬ ЯПОНІЮ.

МОСКВА. — Советський уряд катеґорично заперечив поголоски, начеб він провадив якісь тайні переговори з китайським урядом маршала Кай Шека, в цілі скріплення опору китайців японським військам. Переговори не велись і не ведуться, говорить советський уряд, стараючись в той спосіб заспокоїти Японію.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить псилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Похід на Іран

Коли після відомої стрічі „десь на Атлянтику" американський президент і британський премієр видали спільну заяву з 8 точок, усім було відразу відомо, що поза тими точками, проголошеними публично, оба державні керманичі погодилися на певні зовсім конкретні кроки, котрих вони одначе не виявляли просто тому, бо їх доспіх залежав від тайни.

У понеділок зранку вісті принесли нам одну з тих точок, котрі Рузвелт і Чорчил певно докладно обговорили, а заховали в тайні. Є це очевидно похід на Іран. Справа ця певно підготовлялася здавна, але остаточне рішення щодо неї запало певно на триденвій конференції на океані.

Справа виринула вперше певно ще на самому початку кампанії Гітлера на Балкан. Вже тоді було ясно, що Гітлер ломить одну державу за другою, щоб добитися до Близького Сходу й перервати там життеві нерви Британської Імперії, себто комунікаційні лінії між Великою Британією й Азією, головно Індією, та захопити преважні нафтові терени в Іраку й Ірані.

Що такі були його пляни стало ще ясніше з його походу проти советської Росії. Правда, йому треба було української пшениці, але й так само пильно, а може ще пильніше, кавказької нафти, а колиб це дописало, він задумав ужити України й Кавказу як бази для нападу на британські інтереси в Азії. Колиб йому було це вдалося, він схопив би Туреччину в свої кліщі, а за нею всі інші незалежні й півзалежні держави Близького Сходу. З них Іран має величезне значіння, бо він має одні з найбільших нафтових теренів у світі й до того через нього поставали німці залізницю від Перського заливу на Кавказ. Виставлення цеї залізниці показує, як заздалегідь приготовлялася Німеччина до удару проти Британської Імперії, дорогою через Іран.

Заки Німеччина вспіла доперти до Кавказу й Ірану, захопили його Анґлія й Росія. В цей спосіб захоплено нафтові терени й рафінерії, що могли би бути страшним оруддям у руках Німеччини. В цей спосіб не допущено Німеччину робити з Ірану базу проти Британії, а зате зроблено його базою проти Німеччини. З тої бази Анґлія скріпляє свою позицію в Близькому Сході. Вона може дати тепер кращу допомогу Росії та підкріпити Туреччину в опозиції проти Німеччини.

Як видно зо заяв американських урядників і ґазет, похід на Іран уважається згідним з інтересами Злучених Держав. Досі Злучені Держави могли помагати Росії доставами лише одною дорогою: на Владивосток і Сибір. Тепер Америка бачить можливість посилати Росії воєнні матеріяли через Іран. Американське заінтересовання в цьому марші показує, що справа Ірану є звязана зо справою Японії, котра є для Злучених Держав одною з найважніших справ заграничної політики.

У перегонах між Німеччиною й Анґлією та її союзниками за Іран перебігли Німеччину її вороги. В війні такі кроки мають велике значіння для її висліду.

Слідами Комуністичної Політики

Одна з передовиць анґлійського журналу „Сетердей Найт" в Торонті носить заголовок: „Да Комюнист Рекорд". У тій статті пишеться таке:

„Портійна лінія" торонтонського тижневика „Кенедієн Трибюн" очаровує нас. У своїм найновішім виданні посвячує вона цілу сторону на поучуванню нас, що Канада мусить зробити, щоб поконати Гітлера — Канада, котра під оглядом індустріяльним старається розгромити Гітлера від близько 2 літ, підчас коли один з предметів подиву „Канедієн Трибуни", Советський Союз, ховався за пакт неаґресії, яким рад би був дальше захоронятися, якщоб Гітлер на це дозволив. „Найбільшу боротьбу в світовій історії", запевняє нас „Трибюн", „веде тепер Советський Союз, щоб поконати ворога цілого людства". „Одначе", пише „Сетордей Найт", „цей ворог людства" не був принайменше в поглядах „Трибюн" ворогом цілого людства, поки він не заатакував Советського Союзу".

Цей ворог, запевняє нас згаданий часопис, „винищується тепер в огні посвяти советського народу для його великої батьківщини і для справи незалежности і свободи всіх народів". „Яка шкода, пишеться дальше в згаданій статті, „що Советський Союз не відкрив був цеї посвяти для справи свободи всіх націй, поки ворог усього людства не знищить свободи Польщі, Франції, Данії, Норвеґії, Югославії, Угорщини, Греції — і тих країв, яких ми вже майже забули, а це Чехословаччини й Австрії, і ще більше добровільної жертви, Італії".

„Перлою згаданої статті в „Трибюн" є слова: „Що дотичить самої комуністичної партії, то не багато заперечить, що вона була на чоловім фронті антигітлерівських і антимінхенських сил канадійського народу від хвилі, як Гітлер прийшов до влади в Німеччині". Не багато заперечить, пише „Сетордей Найт", що партія (комуністична) і „енедієн Трибюн" на протязі багатьох місяців, по заключенню пакту неаґресії були гарячими прихильниками премієра Діплесі в Квебеку. Вони завзято противились кожньому натякові на конскрипцію, були заохочувачами до всякого роду домагань, оправданих і фантастичних, при помочі яких робітники моглиб здержати видатність воєнної індустрії, були саркастичними критиками ділань і мотивів Великої Британії й явно симпатизували з найбільше ізоляційними ґрупами в Злучених Державах".

Дальше пишеться в цій статті: „Виннипеґська" „Фрі Прес" згадує про Тома Винтринґема, відомого письменника, що боровся в Інтернаціональній Бриґаді в Еспанії з націоналістами і виніс такі цінні заключення з природи того конфлікту, що внаслідок цього комуністичні партії в Греції та Югославії попирали свої краї проти Гітлера навіть тоді, коли російсько-німецький договір був у повній силі. Якщоб канадійські комуністи булиб зробили те саме, то вони могли би тепер говорити про щось таке, чого варта би було послухати. Однак як тепер мається справа, то вони рішучо і остаточно дали до пізнання, що їм про ніщо більше не розходиться, як про Советський Союз; **а справа Советського Союзу не була і не буде правдоподібно ніколи дуже інтересувати канадійців".**

ВІСІМ ТОЧОК

Як тільки проголошено світови „вісім точок", складених на морі Рузвелтом і Чорчилем, всі народи почали в них пильно вчитуватись і знаходити в них щось для себе. Американці почали розглядати ті точки зо свойого боку.

Одні з них почали здвигати раменами, що проминено в тих точках дві дуже важні справи, попередньо обіцяні світови Рузвелтом, а саме, свободу віри і свободу в громадянськім життю. Не згадано в тих точках ні словечком про ті важні свободи. Забули про Бога, говорять деякі американці. Забули також про громадянські свободи і сказали, що „шанують право всіх народів вибирати собі таку форму правління, під якою вони хочуть жити".

Алеж цей пошанівок цілковито не забезпечує людей від тираній ріжних деспотів, включаючи тиранії Гітлера. Бож Гітлер прийшов до влади в Німеччині не при помочи якоїсь чужої потуги, тільки при помочи чисто німецьких внутрішних сил. „Шануючи право всіх народів вибирати собі таку форму правління, під якою вони хочуть жити", треба булоб шанувати і право німецького народу жити під Гітлером. А це булоб запереченням всіх тих зусиль Британії і Америки, які вони витрачують біля повалення гітлерівської тиранії.

Правда, можна припускати, що німецький нарід в своїй більшости не хоче гітлерівської тиранії, тому та точка до Гітлера не відноситься. Але так само можна припускати, що інші народи, в яких також панують тиранії, зокрема в Советах, люди також ненавидять деспотичної форми правління і хотілиб її замінити іншим, свободолюбним устроєм. Коли вже Британія зо своїми союзниками вибралась силою валити тиранію в Німеччині, вона повинна зробити те саме з іншими тираніями, заздалегідь припускаючи, що інші народи тих тираній також не хочуть. Колиж цього Британія і її союзники робити не думають, то вже краще про цю справу зовсім мовчати.

Інші американці підходять до тої справи більше реально. Вони кажуть, що ці точки уложені виключно для пропаґанди. Тому вони такі загальникові. Під ними можна розуміти все, що хто хоче. А що Америка ще не є заплутана в стрільну війну і формально є далі невтральною, добре зробив президент, що ті точки укладав в такій загальниковій формі. Колиб він сказав щось конкретне, то це потягнулоб за собою зобовязання Америки, чого в теперішню хвилю непотрібно.

В Анґлії ті точки не викликали великого ентузіязму, хоч Чорчил, на спілку з Рузвелтом, ті точки укладав. Анґлійці незадоволені тому, що ті точки власне такі загальникові. В них ні словечком не сказано, чи Америка тепер, або бодай в будучім, захоче вступити в стрільну війну, побіч Британії. А анґлійці на це так нетерпеливо чекають! Тепер анґлійці собі пояснють, що з тактичних зглядів не проголошено в тих точках дійсних справ, над якими застановлялись оба державні мужі і в яких прийшли до спільних висновків. Неможливо, щоби оба вони їхали так далеко, наражувались на неприємности, викликували стільки галасу в світі, а у висліді задоволились лиш кількома загальниковими точками. Мусіли вони щось більше рішити, припускають анґлійці.

Треба зазначити, що ті припущення не є зовсім безпідставні. Хоч президент по повороті заявив, що Америка після його розмови з Чорчилом не є ближче війни, ніж була перед тим, проте бачимо, що Америка відразу почала через полудневу Америку, Атлянтик і Африку, доставляти свої воєнні літаки на терен Близького Сходу. З цього заключають, що британці числяться з можливістю, що німці таки Україну захоплять, а звідтам дістануться на Кавказ і поза Кавказ, до Іраку й Ірану і там на широку скалю розіграються нові битви. Америка вже тепер туди посилає під керівництвом власного летунського персоналу, боєві літаки і мабуть інші воєнні матеріяли. Також щось конкретного мусіли ті два державні мужі ухвалити, коли ходить про Далекий Схід і напруження з Японією.

В Японії, зрозуміло, ті точки не знайшли великого захоплення. Бо японці слушно підозрівають, що розмови Рузвелта з Чорчилом мали на увазі також здержання японської аґресії на Далекому Сході. Проте японські ґазети застановлялись над тими точками і вибирали з них ті, що найбільше їх доторкали. А саме, вони застановлялись найбільше над четвертою точкою, в якій говориться, що по війні, як виграє Британія зо своїми союзниками, всі краї, малі і великі, будуть допущені в однаковій мірі до черпання зо світових джерел сирівців. Японці, одначе, говорять, що не вірять в цю обіцянку, бо коли ходить про них, то ту обіцянку Америка з Британією вже нині моглиб примінити, а Японія тоді не потребувалаб зводити воєн за ті джерела сирівців.

В Німеччині ці точки принято цілком ворожо і названо їх виключно пропаґандою, яка має за завдання розмягчити мораль німецького народу, навіваючи його марними надіями на справедливе замирення, коли він перестане далі збройно боротись. В подібний спосіб принято її в Італії.

В Советах, найвищі кола, приняли тих вісім точок з радістю, бо в них вони слушно добачили певний комплімент для себе. Але перед широкими масами вони тих точок всеодно не дуже розтрублювали, бо як на Совети то в тих точках таки забагато говориться про свободу, волю, свобідний добір правління і т. п.

Для українців найважнішою залишається точка третя, яка говорить: „Вони шанують право всіх народів свобідно вибирати собі таку форму правління, під якою вони хочуть жити; вони хочуть бачити, щоб суверенні права та незалежність були привернені тим народам, яким силою було їх забрано".

Розбираючи ці слова докладно, українець, бажаючий своєї держави буде собі міркувати: „Колиб український нарід у відповідний момент зірвався до повстання, повикидав зо своїх земель всіх чужих окупантів і впровадив в себе таку форму правління, яка йому до вподоби, то на основі тих точок Британія і її союзники вшанують волю українськгоо народу і не будуть йому накидати іншої, чужої форми правління". Нагадавши собі визвольні змагання спеперед 20 літ, коли то аліянти піддержували Денікіна, Вранґеля, Колчака, Юденіча і Галєра, нинішньому українцеви всетаки стане лекше і з цеї обіцянки, яка каже, що буде пошановане право народів добирати собі свою форму правління. Та з другого боку, з того оптимізму не залишиться йому нічого, коли він нагадає, що в минулій війні чотирнацять точок Вилсона обіцювали світови більше, ніж нинішних вісім, а проте таки був Денікін, Юденіч, Вранґель, Колчак, ну і ґенерал Галєр, яких піддержували аліянти, не звертаючи уваги на тих 14 точок.

Після тих міркувань нині українець прийде до того самого переконання, що багато американців, а саме, що ті точки мають в першу чергу пропаґандний характер і не треба бути аж таким наївним, щоб їх брати буквально. Зрештою, буквально не можна їх брати вже хоч би тому, що фактично не знати, що під ними розуміти? В них можна вмістити зовсім спокійно і всі найдальше йдучі домагання українців. Проте це від українців, від їхньої волі, їхньої сили, їхньої заграничної політики, залежить, чи ті точки вийдуть їм на користь, чи ні?

ЩЕ ОДИН РУЗВЕЛТ. — Підчас стрічі з президентом Рузвелтом британський премієр Чорчил мав нагоду стрінутися з президентовим сином, Френклином Д. Рузвелтом Молодшим.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

ПЕРЕД ЗРИВОМ

Історична повість.

(36)

Відїхали врешті вози, відїхав і Коморовський, оставляючи на хуторі економа й кількох гайдуків, бо польське право наказувало не покидати здобутого посідання.

На хуторі все заспокоїлося.

Горпина прочуняла, ще поки вони відїхали. Бачила Анну, що вдоволена сиділа на возі, бачила, як били Остапка. Та була така ослаблена, що ні підвестися із землі, ні слова промовити не була в силі. Все те видавалося її страшним сном. Врешті підвелася на силу й попленталася до Хмельниченка.

— Пробі! води давайте! — крикнула мов божевільна. Та не було кому її послухати, всі порозбігались та поховались, де хто міг.

Горпина з розкудовченим волоссям, без очіпка, ломила руки над мертвим тілом дитини.

Нарешті зявилася заплакана молодиця із водою. Та не було вже кого тверезити. Дитина не жила... Всеньке тіло одна велика, крівава рана. Надбігла ще одна дівчина.

— Біжи, Насте, за пасічником, — промовила молодиця, бо Горпина не при памяті. Вона тільки голосила божевільним голосом, що слова не можна було зрозуміти.

Пасічник не приходив. Врешті надійшла Настя та й сказала, що він лежить у пасіці з розбитою головою. Молодиця з Настею взяли мертву дитину на руки й занесли до хати, де було приміщення чабанів. До світлиці не важилися. Там сидів економ Коморовського.

Тільки між осадчими крики не вгавали. Там далі грабили. Жінки голосили, скот ревів, собаки вили. Шляхоцький заязд не обходився без грабунку, пожару й каліцтв підданих ограблених. Не ріжнився нічим від набігу орди.

— — — — — — —

Вернув Хмельницький з походу. В Чигирині довідався про заїзд. Миттю пігнав у Суботів. Застав руїну. У пасіці теж саме. У слід за ним вийшов економ Чаплінського.

— Нічого тут тобі, пане сотнику, робити, це все засів Чаплінський, бо Суботів то старостинська власність...

Хмельницький скипів з досади...

— Деж моя жінка, дитина, де Горпина діваєтся? — спитав схвильований.

Економ боявся сказати правду. Відповів виминаючи:

— Горпина примістилася десь при осадчих.

Богдан подався туди. Й тут руїна. Попалені хати. Нещасні люди містилися в будах, збитих наборзі з недогарків, а то й у землянках. Довідавшись, що приїхав сотник, повилазили із своїх схованок обдерті, голодні, залякані. Витали його плачем і голосінням.

— Не було тебе, батьку, не було кому нас захистити. — Говорили начеб з докором.

— Щож я цьому винний, мої любі. Не на весілля я їздив, у похід ходив. Тепер я такий самий, як і ви скиталець бездомний... Та я свого й вашого права доходити буду, хоч прийшлось би мені сходити ноги по коліна. Скажіть мені, де тут моя стара няня між вами?

За хвилину привели стару няню. Вели її під руки, бо сама не здужала ходити. За цих кілька днів постаріла на десять років. Побачила Богдана й важко заридала.

— От, Богданку, в якому гаразді ми стрічаємося.

— Де Остап? де Анна?

— Останко під муравою. Посіпаки Чаплінського засікли його на смерть нагаями, бо впоминався за твоїм добром

Богдан почув, як уся кров йому в серце переливається. Бідне серце сливе не розстріслося. Поперед очі почали миготіти іскорки всуміж із чорними цятками. Вживає останніх сил волі, щоб з коня не впасти.

— А твоя паня Ганна за Чаплінським повіялась. Така рада була, як їй казали на віз сідати... Забрала з собою велику скриню з цим добром, що ти її подавав і що сама собі докрала. В цей мент, як злодюги катували твою дитину, сиділа на возі й хоч би одним словом відозвалася. Собаку так билиб, то в доброго чоловіка якась людяність у серці відозваласяб, не то що дитину свого чоловіка... Ой, Богданку, Богданку! Через неї все те нещастя на нас впало. Я остерігала тебе, та ти мене не слухав...

— Чомуж через неї? Цеж накоїв Чаплінський, бо йому захотілося Суботова...

— Говориш, як дитина. Вони вже перед тим знюхалися з собою, ще як ти її в Чигирин на панські бенкети посилав. — Горпина говорила з докором і жалем.

— Гостро ви її осуджуєте, — каже Богдан.

— Богданку, Богданку! Я правду говорю. Незабаром ти сам про це переконаєшся. В цьому й лихо, що ти мені вірити не хочеш, так тобі любов очі заблахманила...

— Сюди приїде по вас фіра, няню, треба нам покищо Суботів покинути. Тепер перебеþví ремося в Чигирин, щастя, що там свій домик є.

— Поки Чаплінський і цього в тебе не забере. Він мусить для своєї кралі придбати ще й віно з твого добра...

Хмельницький не міг уже слухати цього, що говорила няня. Повернув коня і відїхав у Чигирин. Слова старої пекли його розпеченим залізом. Сумління говорило йому, що Горпина каже правду. А тут любов до русявої, з карими очима, Анни, приглушувала голос сумління.

В душі Богдана велася завзята боротьба. Втратив усе, що придбав важкою працею впродовж стільки літ. Втратив кохану дитину, що на неї стільки надій покладав, втратив дружину... Няня говорила правду та йому тяжко в цю правду повірити. Требаб було перевести над своїм серцем болючу операцію, треба вирвати з корінем любов, що так глибоко вросла в серце... Щож там тепер остане? Пуста, бездонна порожнеча...

(Докінчення на сторон 3-ій)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДО ПРАЦІ НА БИЗНЕСОВІМ ПОЛІ.

Кожна організація, без о-гляду на свій напрямок, нераз з ріжних причин переживає якусь кризу. Нічого на світі такого нема, щоби при започаткованню йшло все легко, без перешкод і нарікань. Але коли амбіція і витревалість переможе всі ті недомагання, ніщо і ніхто не зможе вже такої праці стримати. Тоді діло посувається вперед.

Без твердого досвіду таких досягнень зробити не можна. Придивіємся добре цілій праці даної суспільности то побачимо напружені спроби на всякім полі. Ніхто не зражується тим, що щось відразу не удалось, або якусь справа не іде так вперед, як повинна.

Так довго, як людина веде якусь справу чесно, і не занедбує нічого, інші не повинні шукати злобних причин, в тім, що справа не іде скоро. Бо я певний, що в такім випадку двері для співпраці для кожного відкриті.

Кожному започаткованому ділу треба дати часу, а до того треба себе самого спитати — „чи я до тої справи причинився?" Та подумати треба, чи критика даної справи є на місци і оправдана, бо в противнім разі такі річи шкодять.

Я думаю, що нема в Ню Йорку українських бизнесменів, котрі не знали б, що тут є С.У.Б. та, що він має свою домівку. Я мав нагоду в протязі кількох місяців зауважити всякі недомагання нашого дрібного купецтва, але тут сміло можна сказати, що ми переходимо „нашу спробу" і зражатись не можна, що дотепер „щось" не зроблено. Щоби „щось" створити, треба мати за даною справою членства. Я нераз запевняв і то саме повторяю, що без членства, нічого зробити не можна. Завдання С.У.Б. є великі, але без вас, бизнесмени, справа вперед не піде, та не можна вимагати від 2-3 людей, того, до чого не хоче приложити рук бодай на одну хвилину кожний член. В організації разом зможемо много зробити, одинцем слід по нас загине. А дивитись з боку і критикувати, то хісна не принесе.

Є між українцями в Ню Йорку бизнесмени і більші, практичні і непрактичні. Але до такої організації як С.У.Б. кожний український бизнесмен повинен належати без огляду на своє становище.

С.У.Б. є для бизнесменів всіх категорій і кожний член С.У.Б. не тільки повинен інтересувати сам Союзом, але заінтересувати не-членів, щоби вони членами стали.

Коли разом доложимо рук до започаткованого діла, то осягнемо нашу ціль, що буде гордощами не тільки бизнесменів, але цілого нашого громадянства. Тому до праці.

Платон Стасюк,
голова С.У.Б., Н. Й.

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР

Роман В. Уляницький, син о. Уляницького з Централії, Па., був промований на доктора медицини в медичному факультеті університету Льойолі в Шікаго, Іл.

Скінчивши вищу школу в Шікаго, він дістав був стипендію на студії в колегії Св. Прокопія в „Лайл, Ілл., де він скінчив медичні курси.

Він є членом ріжних студентських організацій.

Д-р Роман Уляницький.

Д-р Уляницький відбуває тепер шести-місячну практику в шпиталі Волтер Меморіел Госпитал у Шікаго й з початком 1942. року піде на дальшу практику до Медичного Центра в Джерзі Сити, Ню Джерзі.

Молодий доктор почуває себе щирим патріотом українським, пропагує українську ідею перед американцями, демонструючи особисто на піяні українську музику й пісню.

ІТАЛІЙЦІ „УСПОКОЮЮТЬ" ХОРВАТІВ.

РИМ. — Італійські газети говорять, що теперішня хорватська влада вже не буде більше вішати непокірних людей, тільки буде їх розстрілювати. Згадані газети не пояснюють, чому саме заведено таку зміну і кому від того полекшає? Водночас вони кажуть, що хорватське побережжя на Адрійськім морі, а саме, провінцію Дальмації, в ціли „охорони" окупують італійські війська.

Населення Алевтійських островів, що тягнуться ланцюгом від Аляски до Сибіру, виносить ледви 1,100.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

День Жінки.

Наш відділ Золотого Хреста Америки в Рачестер, Н. Й., вже третій рік буде святкувати День Української Жінки. Підчас року наш відділ приготовляє ріжного року підприемства, а дохід з них призначує на ріжні народні цілі. Тому, що тепер не можна висилати помочі до рідного краю, та вести такої оживленої праці як попередними роками, то наш відділ, на заклик голови централі Золотого Хреста пані Стефанії Галичин, приступив до Американського Червоного Хреста; заплатив свої вкладки, та наші членці стали активними у праці для Американського Червоного Хреста. Створено український відділ шиття, та помагаємо також у грошевих збірках.

Тепер на наше жіноче свято прийде представник від Червоного Хреста, та дасть нам вияснення про цю велику гуманітарну організацію, а також заохотить і другі товарисдва вступати до Американського Червоного Хреста.

Ось цею дорогою запрошуємо все українське громадянство прибути на це рідке свято, та заманіфестувати перед чужинцями нашу велику українську громаду в Рачестер.

Тому всі приходіть на День Української Жінки в неділю, 31. серпня ц. р.

Катерина Олексин,
секретарка 17. від. Золотого Хреста Америки

ЗАМІТНІ ЧУТКИ.

Це Барбара Гатон, відома міліонерка, колишня графиня Ревентльов, що, як кажуть, по дорозі до Мексика, дістала телеграму від Гері Грента, фільмового актора, і висіла з поїзду, щоб вислати йому телеграму. З того очевидно газетярі роблять ріжні висновки.

Нітрогліцерина має експльодуючу силу, 13 разів більшу від сили продаваного у торговлі стрільного пороху.

НАСТУП НА ІРАН. — Карта показує шість пунктів, у котрих англійські й російські війська вмашерували в Іран, щоб захоронити багаті нафтові терени перед німецьким саботажом. На другий день по початку вмаршу британський уряд заявив, що він находиться в посіданні великих припасів нафти.

Перед Зривом

(Докінчення зі сторони 2-гої)

Та ні, цьому годі повірити. Анна стільки разів виявляла, стільки разів присягала щиру любов... Цеж неможливо, щоб вона його так ізрадила... А чомуж поїхала з його найтяжчим ворогом? Чомуж не заступилася за його дитину Вонаж присягала бути їй матірю. Та ні, її присилували, може й смертю грозили. Вона сердешна не зробила цього доброхіть. Вона в кигтях цього не людя. Та він її врятує, вирве її з пекла й люто над ворогом пімститься.

Вернувши в Чигирин післав воза за Горпиною, а сам пішов до старости Конецпольського.

Пан староста знав, у якому ділі приходить сотник, і не спішився його приняти. А Богданові земля під ногами горіла, так було йому пильно. Колиб тепер Чаплінський попав йому під руку, то певно не жив йому. Нарешті покликали його перед пана старосту.

Був це молоденький, випещений паничик у французькому одязі. Така мода стала в цей час закрадатися до польських панів.

— З чим вашмосць приходиш?

— Мені зроблено нечувану кривду, — говорив схвильований Хмельницький, — розбошацький наїзд на моє добро, дароване ще мойому батькові його милостю паном гетьманом коронним, родичем вашої милости. Зрабували мені все, спалили село, вбили мені дину й силою забрали дружину. Благаю справедливості на злочинців.

— Маєткова справа, то приватна справа, — цідив слово за словом пан староста. — Як за вашмостею є докази документальні, то правуйся. Щодо синка, то він образливо поводився супроти старшої людини, шляхтича, а що до дружини, то це справа кавалерська.. Я тільки знаю, що вона повінчана з Чаплінським...

— Вона була повінчана зі мною.

— Хоч би й так, то шлюб вашмосци був неважний. Ти православний, а вона католичка, і шлюб відбувався в церкві... Я до цеї справи не можу мішатися. Правуйся сам, може виграєш...

„Може виграєш". Богдан чіпився цього слова, мов потапаючий стебелинки.

— Може й виграю. Я мушу виграти, бо за мною право й справедливість, за мною заслуги для Річипосполитої... Я виграю. Але перед цим визову Чаплінського на лицарський двобій! — Так думав Хмельницький, виходячи від старости.

Богдан зайшов до свого приятеля Кричевського. Бажалося йому побалакати з кимось щиро, по дружньому, з кимось, що не поглузує, а може й добру раду подасть.

— Я вже все знаю, мій бідний Богдане, — привіав його Кричевський.

— Я був у старости...

— Шкода було твого ходу, з чим прийшов з цим і відійшов, правда?

— Казав правуватися, може й виграю.

— Шкода твого труду, з Чаплінським справи не виграєш.

Хмельницький став гарячитися.

— Я його на двобій визову, живий з моїх рук він не вийде.

— Й цього тобі не раджу, бо попадеш у засідку й осиротиш діти.

— А бідна Анна..

— Її найменше тобі жаліти. До шлюбу з Чаплінським ішла весела, як птичка. Не видно було силування...

— Щож ти мені радиш, друже? Чиж можна на таку кривду й зневагу махнути рукою?

— Ні, не можна. Та памятай, Богдане, що не тільки тобі зробили таку кривду. Памятай, що в тебе отчизна! Розумієш? Більше тобі не скажу...

Кінець.

YOUR ARMY

(This is the twentieth of series of articles, prepared by Army Information Service, 90 Church Street, New York City, covering the history of the Army and giving facts and figures on its organization.)

The Ordnance Department started life on August 17, 1775 under an officer known as "Commissary of Artillery Stores." On July 16, 1776 the office became known as "Commissary of Artillery Stores for Flying Camp." Concurrently, there were several "Commissaries of Artillery Stores," but the "Flying Camp" commissary appears to have been the senior. On August 11, 1777 the Ordnance Department was merged with the Inspector General's Department under Major General P.C.J.B.T. du Coudray who had the title of Inspector General of Ordnance and Military Fortifications. General du Coudray went out of office after a little more than a month's tenure and apparently the duties of Chief Ordnance Officer devolved on Colonel Benjamin Flower who was Commissary of General Military Stores from July 16, 1776 to April 28, 1781. On July 2, 1812 the Commissary General of Military Stores was succeeded by the "Commissary General of Ordnance" and in 1815 the chief ordnance officer was given the title of Chief Ordnance. From 1861 to 1917 the office was filled by a Brigadier General and since 1917 it has been filled by a Major General. It now caries with it the rank of major general.

The activities of the Ordnance Department have increased enormously since the days when Colonel Flower's principal worry was providing cannon, powder and ball for the Continental Army. Today it is the business of the Ordnance Department to design, obtain and distribute to the Arms and Services the wide variety of weapons—together with the ammunition for them—which are used in modern war. It cares for the large stores of lighting materials kept on hand in peace or war assists and advises the other arms and services as to the proper care of weapons in their possession.

The work of improving old weapons, maintaining present, and developing new ones to enable National Defense to keep abrest of modern warfare technique goes on constantly in the Ordnance Department—in peace or in war.

The list of weapons, ammunition and other materials handled by the Ordnance Department contains more then 2,500 separate items and these, together, aggregate more than 250,-000 different parts.

The articles handled include pistols, rifles, semi-automatic rifles, automatic rifles, machine guns, trench mortars, hand grenades, antiaircraft guns, anti-tank guns, cannon of all sizes and varieties, tanks, armored cars, scout cars, combat cars, fire control instruments, ammunition of all sorts and sizes, pyrotechnics for signaling purposes and bombs.

Ordnance Personnel are stationed at the general depots of the Army where ordnance supplies are kept, at the Government's manufacturing arsenals and at civilian plants having ordnance contracts. They also are stationed at Ordnance testing or "proving" grounds, at the Ordnance Department's own depots and at any other establishments where, because of manufacturing or experimental arrangements with the Ordnance Department, ordnance personnel may be desirable. Ordnance Personnel also are attached to combat units, down to and including the division. An ordnance service company is stationed at each corps area headquarters and at the United States Military Academy at West Point. Ordnance service is provided by the Ordnance Department for the General Headquarters Air Force.

In general the duty of the Ordnance Department is to provide the Army with the best tools available for fighting, to keep these tools at top efficiency, to repair them when they get out of order and replace them when their efficiency lessens.

АНГЛІЙЦІ ЗАДОВОЛЯЮТЬ УСІХ.

НЮ ЙОРК. — В нюйорськім „Джорнал-Америкен" з 26. серпня ц. р. журналіст Собол пише таке: „Газетяр, що приїхав недавно з Англії, говорить, що польський уряд на вигнанні є поділений на два противні табори. А все це через справу — як має виглядати Польща по війні? Один табор хоче включити Україну, Литву, Східну Прусію. Другей хоче Саксонії і північно - німецьких провінцій, прилягаючих до границь. Щоб задоволити обі сторони британський уряд, як каже наш інформатор, виробив дві мапи, по одній для кожної групи, які вповні задоволяють ті групи відносно їх територіяльних домагань".

DEFENSE BOND QUIZ

Q. Why should Americans buy Defense Bonds and Stamps now?

A. Among the reasons are: (1) It is the quickest way in which every citizen can both serve his country and conserve his earnings, and (2) the purchase of the Bonds and Stamps helps not only to finance National Defense but also to prevent high prices and increased cost of living.

Q. Can I pledge a Defense Bond as collateral for a bank loan?

A. No. Bonds are registered and transferable. They are payable only to the persons named on the Bond.

NOTE:—To buy Defense Bonds and Stamps, go to the nearest post office, bank, or savings and loan association; or write to the Treasurer of the United States, Washington, D. C., for mail-order form.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

ЧОРЧИЛ НА ІСЛЯНДІЇ. — При своїм повороті до Англії з побачення з президентом Рузвелтом британський прем'єр Чорчил відвідав Ісляндію. На світлині: Чорчил підчас перегляду американських маринарів віддає почесть американському прапорові.

Карло Чапек

ОПОВІДАННЯ СТАРОГО КРИМІНАЛЬНИКА

— Це ніщо, — сказав пан Яндера, письменник — ловити злодія то знаємо, та цікаве, коли злодій шукає, кого саме обікрав. Щоби ви знали, це мені пригодилося. З того то я написав оповідання та дав його до друку. Колиж я читав це оповідання видруковане, зробило це на мені якесь таке неприємне враження. Чоловіче, сказав я собі, щось подібного я вже колись десь читав. А хай це чорт побере, кому то я вкрав цю тему? — Три дні ходив я наче замотеличена вівця і ніяк не міг впасти на це, в кого це я, як то кажуть, позичив цю тему. Вкінці я стрінув товариша тай кажу йому: Чоловіче, мені таки так здається, що моє останнє оповідання вкрадене в когось. — Таж я пізнав це на перший погляд, сказав товариш, ти вкрав це від Чехова. — Тут мені зараз полекшало, а як я потім говорив із одним критиком, кажу йому: Пане, ви не повірили би, часом чоловік зробить плягіят і навіть того не знає: наприклад моє останнє оповідання було вкрадене. — Я знаю, повідає той критик, це з Мопасана. — Так я обійшов усіх моїх добрих приятелів: слухайте, як чоловік раз найдеться на похилій дорозі злочину, то не знає, де стануги. Уявіть собі, це одиноке оповідання я вкрав іще з Ґотфріда Келера, Діккенса, Д'Анунція, Тисяча й одної ночі, Шарля Люї Філіпа, Гамсуна, Шторма, Гардія, Андреєва, Бандінелія, Розеґера та цілого ряду інших. Із того видно, як чоловік западається у зло все глибше та глибше.

— Це ніщо, — говорив відкашлюючи пан Бобик, старий кримінальник. — Це мені пригадує одну пригоду, коли мали вбивника, а не могли для нього найти вбивства. Одначе щоби ви не думали, що воно мені приключилося. Та я пів року жив у тій самій келії, в якій передтим жив той убивник. То було в Палермі, — пояснював Бобик і скромно додав: Я там був лише за якийсь куфер, який мені попався в руки на кораблі, що їздить до Неаполю. Цю пригоду з тим убивником оповідав мені старший наглядач із того дому. Я його вчив грати „франсфус", маріяша і так званого ґотика. Він був дуже побожний чоловік, той наглядач.

Раз у ночі побачили поліцаї — вони в Італії все ходять по два — як вулицею Вія Бутера, що веде до тієї смердючої пристані, що сили біжить якийсь чоловік. Вони його схопили, і „порко діо", він має в руці зокровавлений кинджал. Самособою, привели його на поліцію, а тепер, хлопе, скажи, кого це ти вбив. Той юнак розплакався тай каже: „Я вбив чоловіка, одначе більше нічого вам не скажу. Колиб я сказав більше, були би нещасні ще інші люди". І таки більше з нього не видістали.

Розуміється, зараз стали шукати трупа, та не найшли. Потім зарядили, щоби оглянути всіх померших багачів, яких тоді зголошено як мерців. Та всі, як показалося, померли по християнськи на малярію й інші недуги. Тому знову взялися до того юнака. Сказав, що зветься Марко Біярджо з Кастроджовані, є столярським челядником. Далі подав, що завдав може з двацять ран одному християнинові й убив його. Одначе кому зробив це, того не скаже, щоби не стягнути нещастя на інших людей. І стільки. Зрештою просив на себе кари Божої та бив головою об землю. Такого жалю, говорив той наглядач, ніколи ще ніхто не бачив.

То знаєте ті поліцаї не вірять чоловікові ні словечко. Вони сказали собі, що той Марко певно нікого не вбив і лише так говорить неправду. Потім післали той кинджал до університету, а там сказали, що кров на цьому вістрю людська та що кинджал мусів пробити серце. Прошу вас, я не знаю, як то можна пізнати. Та що тепер було їм робити: вбивника мали, а вбивства ні. А цеж годі судити чоловіка за невідоме вбивство. Знаєте, то мусить бути корпус делікті. А той Марко весь час лише молився, плакав і просив, щоби вже поставили його перед суд, аби відпокутував свій смертельний гріх. Ти „порко", сказали йому, коле хочеш, щоби справедливість могла тебе засудити, то мусиш признатися, кого ти вбив. Ми також не можемо лише отак повісити. Подай нам, ти проклятий муле, подай якихсь свідків. — Я сам свідок, — кричав той Марко — і присягну, що я вбив чоловіка- — Отже таке то було.

Цей наглядач повідав мені, що той Марко був такий гарний і гідний чоловік. Ще ніколи не мали там такого порядного вбивника. Читати не вмів, одначе Біблію мав все в руці, хоч догори ногами, та плакав до неї. Вони післали йому такого добрячого священика, щоби покріпив його на душі та попри це гарно висповідав, що й як із тим убивством. Той панотець вийшов від того Марка та втирав собі очі. Сказав, що коли той Марко ще якось не зіпсується, то напевно дійде до великої почести. Що то душа жаждуча справедливости. Одначе крім тих слів і сльоз священик із нього також більше нічого не видістав. Хай мене повісять і кінець, говорив Марко, щоби я вже відпокутував цю мою тяжку вину. Справедливість мусить бути. — І так воно тягнулося пів року, а таки не найшли трупа.

ВІЦЕАДМІРАЛ ГАРОЛД Ґ. БОВЕН, що має перебрати заряд фабрики будови кораблів у Керні, Ню Джерзі.

Тоді, як уже це їм було занадто глупе, сказав президент поліції: „Мордіяно", коли той Марко хоче конче висіти, припишім йому це вбивство, що сталося три дні після того, як його зловили в Аренеле, як там найшли цю вбиту бабу. Таж то сором, маємо тут убивника, а не маємо трупа, а том маємо таке гарне, виразне вбивство без убивника. Злучіть це якось до купи, коли вже той Марко хоче бути засуджений, то йому всеодно. Чомуж би ні? А ми, йому потім якось змінимо кару, коли признається до тієї баби. — І вони піддали це тому Маркові й обіцяли йому, що напевно якнайскорше дістане стричок і матиме спокій. Марко хвилину вагався а потім сказав: „Ні, коли я вже мою душу погубив злочином убивства, то не буду обтяжувати її ще такими смертельними гріхами, як брехня, обманство та кривоприсяга".

Такий то був, панове, справедливий чоловік.

Так то воно не вдалося. І в тім. кримінали думали лише над тим, якби то позбутися того проклятого Марка. Знаєте, що, сказали тому тюремникові, зробіть це якось так, щоби міг утекти. На суд його післати не можемо, це був би лише сором, а пустити його на свободу, коли сам признається до вбивства, то також годі. Вважайте, щоби цей „діо кано маледето" якось незамітно пропав. Слухайте, відтоді посилали того Марка без ескорти за перцем і нитками. Його келія була як день так ніч відчинена, а Марко весь день бігав по церквах і по всіх святих, але вечором вам вертався з висолопленим язиком, щоби в осьмій годині не замкнули йому тюремних воріт перед носом. Раз нарочно зачинили двері. А він вчинив такий галас і так валив до дверей, що мусіли йому відчинити, щоби міг піти до своєї келії.

А раз вечером каже тюремний сторож Маркові: Ти „порка мадонна" нині тут спиш останній раз. Коли не хочеш признатися, кого ти вбив, то ми тебе, ти бандите один, відси викинемо: йди собі до чорта, хай тебе карає.

Тієї ночі Марко повісився на вікні келії.

Слухайте, той священик сказав був, що коли хто допускається самогубства з докорів совісти, той гріх може йому бути прощений, тому, що помер у стані справжнього жалю. Одначе той священик правдоподібно не знав напевно того, тому це питання й досі спірне: словом, вірте мені, що той Марко в тій келії страшив. То було так: коли кого в тій келії замкнули, то в нього збуджувалася совість, він жалував свого вчинку, каявся та ставав як не той. Розуміється, не з кожним це ділося за однаковий час: при нарушенні то було за ніч, при проступку за два-три дні, а при злочині тревало це три неділі, заки вязень покаявся. Найдовше видержували касові вломники, дефравданти та взагалі ті, що заробляють великі гроші. Кажу вам, великі гроші якось так затверджують або засипляють совість. Найбільший вплив мало це в день Маркової смерти. Так вони там у Палермі зробили з неї щось наче келію поправи, знаєте? Тому-то замикали там вязнів, що жалували своїх учинків і поправилися. То знаєте, деякі мають у політиці протекцію, а декого поліція загалом потребує. Самособою, що там кожного не замикали, лише декого непоправного. Гадаю, що часом дали також обдурити себе тим великим хитрунам, щоби їх не давали до тієї дивної келії поправи.

То мені це пане, оповідав той тюремник у Палермі, а товариші, що там були, доказували мені це. Був там також один анґлійський моряк, за якусь авантуру та бійку. Та той Бріґс пішов просто з келії на Формозу як місіонар, а як я пізніше чув, помер там мученицькою смертю. То вам було. Дивне воно було, ніхто із тюремних сторожів не хотів до тієї Маркової келії навіть пальця встромити — так боялися, щоби ця ласка не навістила їх, а вони жалували би своїх учинків.

Я того старшого наглядача, як я вам уже казав, учив грати деякі ті побожніші гри. Він вам бісився, як програвав! А коли йому раз попри тузи впала погана карта, так страшно розлютився, що замкнув мене до Маркової келії. „Пер бако", кричав, я тебе навчу! А я собі поклався та заснув. Рано мене той наглядач закликав і повідає: „Щож, ти поправився?" — Я нічого не знаю, сіньоре команданте, кажу йому — я спав, наче неживий. — Коли так, то марш назад, кричав на мене. — Та що вам буду довго оповідати: три тижні був я в тій келії і таки нічого: ніяке каяття не прийшло до мене. А той наглядач став над тим похитувати головою тай повідає: Ви чехи мусите бути страшні безбожники або еретики, що то на вас не має ніякого впливу! А потім мене страшно виганьбив.

І бачите, з того часу Маркова келія взагалі втратила силу: хай би там замкнули кого хотіли, не перемінився нітрохи, ані не поправився, ані не каявся, ну зовсім нічого. Словом, воно перестало ділати. Боженьку, то вам із того счинився бешкет. Мене гнали до дирекції, що я їм там попсував це тай ще щось. Я лише здвигнув плечима. Що я був тому винен, може ні? То мені бодай дали три дні темницю, мовляв за це, що я ушкодив цю келію.

(З чеської мови переклав **М. Н.**).

Перший машиновий кріс уживали в 1860. р. Він складався з кількох дул, прикріплених побіч себе на колесниці.

Працю соціяльної услуги в Чіле виконують тепер виключно жінки.

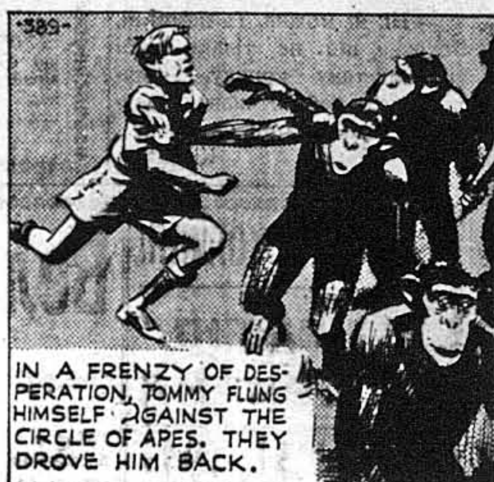

НЕБУВАЛА КРАМНИЦЯ. — В Савт Кройден, в Англії, відкрив сер Герберт Вилйемс, британський посол, крамницю, в котрій жінки можуть обмінювати товарами без посередництва грошей. Кажуть, що жінки місцевих городників, що цього року випродукували більше ярин, ніж їм треба, дуже собі хвалять цю новину, бо в крамниці можуть дістати за ярину одіж, черевики, ковдри й інші потрібні товарі.

ТАРЗАН, ч. 389. За пізно.

Зловіщий танець малп і товаришуюче йому лупцювання дручками по землі ставали все скорші і скорші.

В приступі розпуки Том кинувся на перстень танцюючих малп. Але малпи легко його відтрутили на бік.

Та в цій хвилині Тарзан, далеко в нетрах зачув це зловіще дудніння. Він знав, що це означає, та побоювався, чи не Тарзеля в руках малп?

Він з цілої сили кинувся в напрямку, звідки доходили до нього глухі голоси. Та він мав малу надію, що прибуде на час.